

РК-2
К-6599
1930/10
(полный)

Полный
ЭКЗ

К 7052

68289

10

1930

НОВА

ГЕНЕРАЦІЯ

Ціна 75 коп.

нова генерація
№ 10 жовтень 1930

щомісячний журнал революційної формації мистецтва
видає сектор періодичних
в и д а н ь д в у

10

за редакцією
мих ай л я
с е м е н к а

ціна журналу: на рік — 7 крб., на 6 міс. — 3 крб., 75 коп., на 3 міс. — 2 крб., окреме число — 75 коп. передплату приймають: сектор періодвидаць дву, уповноважені періодсектору скрізь по Україні, філії дву, поштові к-рти листоноші

у журналі беруть участь:

література

л. асатіяні, н. асеев, johannes becher, о. брік, м. булатович, гро вакар, herwarth walben, с. войнілович, і. гаденко, м. гаско, в. гадзінський, бесо жгенті, л. зимний, д. зорян, гео коляда, а. копштейн, ол. корж, rudolf leonhard, і. маловічко, ол. мар'ямов,

в. маяковський, п. мельник, анд. михайлюк, л. недоля, п. незнамов, ю. палійчук, в. перцов, о. полторацький, й. пустинський, м. решетник, о. рохович, м. салієнко, михайль семенко, **л. скрипник,** микола скуба, д. степанів, с. третьяков, с. чіковані, н. чужак, а. чужий, д. шенгелая, в. шкловський, л. юхвид.

кіно

а. бучма, дзига вертов,

михайль

євген деслав, к. долс, с. ейзенштейн, лео ес, м. кауфман, м. панченко, о. перегуда, б. тягну, л. френкель, н. шенгелая.

театр

г. затворницький, enrico gramprolini, б. сушицький, і. терентьев, марко терещенко, м. фореггер.

архітектура

с. драгоманов, о. касьянов, ф. кондрашенко, л. лоповок, і. малоземов, в. мірер, м. холостенко, я. штейнберг, г. яновичський.

просторові мистецтва

м. гельман, п. ковжук, к. малевич, moholy-nagy, **в. пальмов,** ан. петрицький, а. родченко, пр. тран, татлін, з. толкач.

оформлення

ан. петрицький
відповідальний редактор

семенко

№
овтер

н о в а г е н е р а ц і я

журнал револю-
ційної формації
мистецтв

„die neue generation“
zeitschrift der re-
volutionären kunst
formation

№ 10 october 1930

№ 10

овтень 1930 р.

державне видав-
ництво україн!

у
л

ер

а. с

МИ

женщині колгоспниці леонід недоля (Агітка)

Про яку
співали нам поети
жінчину ?
— Заспідничену,
заквітчану,
залентчену.

Про тонку,
блакитнооку,
білошию.
І про ту, що
родить,
варить,
шиє.

А нема,
щоб
жінчину - людину
показати.
Жінчину,
що
не лякалася
ворожих
куль!

Ту,
перед якою
тремтить
в селі патлатий,
ту, що
з насалодою
зарізав би
куркуль.

Слухай, жінчино!
Не янгол,
не божественна цариця,
не лише
коханням
повногруда.

Слухай, жінчино!
Яка
із кричі,
та, що
йде
в колгосп
із бруду!

Я про тебе
заспіваю,
так
застукаю,
щоб
кулями —
слова
летіли,

щоб
без промаху
влучали
в тіло

тих, що
гикають,
шикають,
тюкають.

Хай кажуть:
„жінчина
відьмою

веде
з колгоспу
коня“.

А я
по Україні
бігаю,

вдивляюся
в очі
дням.

Хай кажуть:
„гальмус
в селі
селянка“.

А я
кричу
на всю
свою
робітничу
горлянку:

Гляньте!
Гляньте!
Гляньте!!

Он жінчина
свого
чоловіка

за чорного
чуба
тягне
в колгосп.

Мабуть
на розум
каліка,

підкуркульник,
мабуть,—
„профост“.

Он друга —
кермо
у руки бере,
і трактор
покірно
рушив
вперед!

А он —
слова-присок
жбурляє

з вогнища - серця,
в сто баб
релігійних:

„вигнать попів із раю!“

По-більшовицькому
певна,
спокійна.

Проти неї,
сто,
вона проти
ста —

залізний стовп,
як ранок
проста!

А он
платок
на потилиці,—

жінщина
збори
веде.

Перед ким
така
схилиться?

Де ви раніше
таку бачили?
Де?!

А он та —
— сумна,
як Басарабія,

придавлена
минулим
побутом.

Міг би —
— серцем
заграв би я,

щоб самі
танцювали
чоботи!

І тут,
і там,
і там,
і тут,
сидять,
стоять,
встають,
ідуть!

Ростуть,
як ростуть
гриби.

Ростуть
дуби,
щодоби!

По всій
Україні
(радянській, звичайно.)

бачу
ваше
могутнє
збільшення.

Бачу — рвете
життя
гречане.

Бачу,—
ряснієте
вишнями.

Тебе,
товаришко,
вчорашньої сестри
невільниці діжі,
пелюшок,
сапи,

тебе,
яку голод
зубатий
гострив,

не бачить
той,
хто на разум
сліпий.

А ті,
без партквитків
і з партквітками,

ті, що
з нафарбованими
переночують
вдень,

а вірність дружин
боронящі
зубами,—

хрюкають
марюки :

„Політикою напхана,
дитини
не приведе.“

Слухайте, шановні добродії !
Колгоспниці
цілюються
може
солодче,

може
щиріше
дань віддають
природі

і чистосортніше,
ніж баришні
вчорашні й
сьогоднішні.

Вони
знають ціну
Макдоналдам
і Гуверам,

чули
про Сун - Ят - Сена
і Катаяму,

розбираються
в ухилах,
від троцькістів —
— до буфера

і любов
не закопують
в побутові ями !

Правильно
говорю я,
товаришко ?

Правильно
чи ні ?

Скажи їм !

Кому
від рала
і плуга
тяжко ?

Кому
чорний побут —
— ярмо на шиї ?
Не куркулям тяжко,
а нам :

батракам,
біднякам,
середнякам ;

нашим
чоловікам,
матерям,
батькам ;

нашим
шлункам,
бокам,
кулакам.

А найтяжче
бідняцьким
жінкам.

Чому —
член ради
якась Петровна ?

А не
членка бюро
якийсь
Остапович ?

Чи не тому,
що ми
сами
боронимо

тисячолітнього
патріярхату
бич ?

В штанях,
спідниці,
чи безуса вона

це з народження
даний „чин“
А в громаді —
— товариш —
і все,—
амінь !

Давайте
гуртом
натиснем
на те,

що гальмує
села реконструктивний
темпл

Пиляйте
глитайню,
хай сохне! —

— на паливо —
— дров
куча!

Давайте
в степи
колгоспне

насіння,
сіять
родюче!

Виросте
соціалістичне
жито,

пшениця,
ячмень і
просо.

Знаю,
вам
не дожити

до повних
комуні
покосів...

Але
вам

в степах поганяти
електрику,
радіо,
літаків.

Але
ви

зорете хати,
цементами
встелете
токи!

Ви, колгоспниці,
пройдете,
знаю,

крізь павутиння
звичаїв і
побуту;

крізь
богомільниць
фанатичну зграю;

крізь
глитайський хутір
і слободу.

Води,
вогні...

Ні,
вас
не візьмуть!...

Швидше
трощіть
приватний
човен!

Мчіть
експресами
до комунізму!

Великим
шляхом
Ільчовим!

вантаж леонід зимний

Від
далеких станцій і роз'їздів,
хліб
на шлях магістралів
зверне,
щоб зійшлося
у всесоюзному з'їзді,
повноцінне колгоспівське зерно.

...— Наша станція
стрілками стисла в одно
лінії —

з Заходу, Півдня і Сходу.

Наша станція —
золоте дно
до магістралів Республіки
сходами.

...— Підкочувались
шляхами й манівцями,
зі збіжжям валки
від сел і нив.

Досить хліба
мали колгоспівці
після більшовицьких жнив.

І погнали
під пакгавзи ми
пульмани,
засипали в них зерном
всі шпари.

Ну гадав я —
ганьба мені,
коли я
розгублю десь пару.

Вивів,
ударний паротяг
під вантаж.
Кожний шрубик перевірів
в ньому.
— Ну, паротяже!
І ти ж звияж,
виринаючи ешелон
по підйому!
...— Тверда вода
у наших краях,
течуть від неї димогарні труби,
а кожна ж дира,
ятрить і ятрить
тіло машини грубе.
Не раз
та й не два
на станційних путях,
сажали через ту воду
„пробки“.
Бачимо,
діло не йде до пуття
ну, а паротяжники ж
хлопці не робкі.
От і бились з Правлінням,
обминаючи інстанції.
Бились з Правлінням
за воду чисту.
За м'яку воду
для паротягів і станції
бились
всі,
від стрілочника до машиніста.
...— Без водоочисника,
сядь, машиністе,
і облийся сльозами
під паротягом,
що не бере ділянки.
А з Правління тимчасом
іздили,
катались
зави та зами
на командировочні прогулянки.
А ми
возили вантажі,
кленучи правління і небо.
Возили вантаж,
як волячою гарбою.
І носились з обіцянками
довше ніж треба,

як дурні
з писаною, розписаною торбою.
...— Підскочили дні
небачених перевозів.
Замайоріли степами
червоні стяги.
Проходили путь свою
тисячі возів,
та своєї не проходили поротяги.
Напружуючись —
не спізнювались червоні валки,
коней замилуючи,
в прудкому бігові.
А тимчасом...
Хіба тільки мій „Щ“,
як задрипана галка
повертався
з половини пробігу?
...— Криком
кричало Депо
в далеке центральне місто
сотнями зіпсованих труб:
— Дайош!
воду м'яку і чисту.
Про воду —
питання руба!
А в правління далекого
пісня та ж...
... і як мертві слова
у томах Брокгавза,
вкривався цвіллю
тисячотонний вантаж,
під
зогнелими дахами пакгавзів.
...— Товариші судді!
Товаришу прокуроре!
Наказав мені
вимагати
наш залізничий вузол:
має вирок суда
бути рішучий і скорий.
Треба дорубувати
швидше
шкідництва проклятий вузол.
Я тут,
не свідчу.
Я
обвинувачую!
Депо — для Правління
прокурор і суд!

Депо, підсудним
Соловками віддячує
за кожний зацвілий пуд!
...
Від
далеких станцій і роз'їздів,
ХЛІБ
на шлях магістралів,
ХОЧ, ЩО ТАМ!
зверне.
І зійдеться
у всесоюзному з'їзді,
повноцінне колгоспівське зерно.

гудуть пляцдарми й. пустинський

Не дарма! Ні!
Не дарма...
пляцдарми
гудуть.
Це —
 крок армій —
це армії йдуть.
Не дарма,
не дарма, ні...
На сторожі
 стоять літуни,
будуть боїв вогні
й будуть в боях
 вони.
Гей, товаришу!
 це тобі
видірвуть ноги
 гранати,
бо ти —
підеш у бій
бо ти — підеш в салдати.
Смугами мук
бойові підпозають ночі...
 Юначе!
це — тобі газ
виїсть
 твої очі.
Жінко!
це ж —
 твоєму немовляті
бомби лоба
розбили вщент.

Невже ж ти хочеш,
 як у той,
 у двадцятий
горювати знов,
 і плакати ще...
...
Коли живим
бути хочеш,—
коли хочеш,
 щоб день не згас,—
іди в батальйони робочі.
 умій
 одягти протигаз!
Чуєш!
 по світу — гуд.
Бачиш!
 в огні — горизонт.
Це —
 пролетарі йдуть,
Це —
 світовий ротфронт.
Пам'ятай, товаришу,—
 знай:
доти
 миру не буде,
поки —
 слово „мир“ —
на капіталових грудях
багнетом
не випишемо ми.
Не дарма! Ні!
Не дарма
 пляцдарми гудуть.
Це — крок армій —
це армії йдуть.

я готуюсь до ВИШУ олександр рохович

Ти пам'ятаєш день цей —
турбот
 і авдієнцій?
Повз мене
 мчали вулиці,
будинків
 стислі вилиці.
Несу
 високий образ

крізь
 викрики образ:
— Нахаба!
 Не бачите? —
 люди!
А я
 божевільний
 і лютий
лечу,
 як до хорого лікар,
крізь вітер
 міцний, мов, лікер.
Вимуштрований
 спортом —
по східцях —
 цистерною з спиртом.
Вогне
 не —
 без —
 печно! —
Вибухну!
 Торкніться лише.
І ось —
 мета конечна:
примчав уже.
Нагадувати
 зайве, —
що це —
 я подав заяву.
Не важко
 знівечить папір пером.
Безліч оцих зубил.
Передосить їх
 неприємних, як бром —
гончаренків,
 масенків,
 забіл.
Од Білого моря —
 до чорного Риму —
усе закують
 у ритм і риму.
Лежить перед ними
 червоний шлях
у вибоїнах — рядках.
Від днів — боїв —
віршований стандарт
далекий,
 як море Карське.
А нам сьогодні
 потрібний гарт

сталевий,
 а не
 друкарський!
Інший —
 утворює
 Пролітфронт,
виголошує —
 фанфарон:
— Я
 єдиний
 і неповоротний,
на решту й дивитись не варт!
Еней був парубок моторний,
але,
 при чому тут
 пролетаріят?
Дехто
 про
 „предметну лірику“
питання ставить
 рубя і широко.
Пояснення зайві:
 цей шеремет
має на оці
 кохання „предмет“.
Діючи у такому масштабі —
знань
 невеликі
 несуть вантажі.
Одвертіше, — як каже Бабель —
неграмотні до глибини душі.
А справа тепер
 полягає в тому, —
щоб вчитись і вчитись,
забувши про втому.
Міцна
 країні
 потрібна зміна.
Вчіться!
 А приклад візьміть з мене.
Здавалось просто:
 хемія,
реврух і математика...
Але
 такої
 теми і
не знала ще тематика.
Страшніша
 всіх потвор була —
найпростіша формула!

Це
 не будь-яка
 страва
 з будяка.
 Це —
 до відому твого —
 море,
 ріки —
 Н₂O.
 Знай,
 мій друже, як і я —
 в мові цифер —
 океан!
 Н₂O!
 Ого,
 аж два!
 Водоспадів
 грім,
 братва!
 Після цього —
 кожний згоден,
 що велика сила —
 водень.
 Роздираючи хвилини,
 хвиля чисел
 люто лине.
 Військо іксів все росте,
 ігреків і зетів...
 Я
 не звик до цих гостей,
 працюючи
 в газеті.
 Бажання вчитись —
 всі несить,
 крізь перепони
 грат усіх.
 Я знайду,
 я знайду тебе,
 сінусе,
 кута
 у 30°!
 Скільки
 знаю я?
 Хочу — ще.
 Ось воно —
 мускулясте плече.
 Навантажуйте знань вантажі,
 як держпромівські
 етажі.

Це
 до вас —
 двадцятирічні,
 відмінок
 кличний.
 Остеронь —
 всі,
 у кого на плечах —
 Торічелева
 порожнеча!
 Як губка,
 вбираючи
 знання, —
 молоді раджу я:
 озброєні кадри —
 найголовніше,
 знанням
 озброюйтеся
 у виші.

учімось науки здоров'я ів. гаденко

Тисячі лікарень зранку до вечора
 впускають хорих,
 тисячі поліклінік і тисячі аптек.
 Десятки тисяч лікарів, лікпомів, сані-
 тарів,
 десятки тисяч фармацевтів, дежуран-
 тів
 працюють з хворими, працюють на
 хорих.
 Аспірин, рицину, йод, сулему,
 карболку, соду, ментол, хіну,
 камфору, кодеїн, салол, беладону,
 кокаїн, морфій, хлороформ, опій,
 привозять до аптек, роздають хорим,
 знов везуть і знов роздають,
 і знов тисячі лікарень впускають
 хорих.
 П'ятнадцятилітній хлопець пізно лягає
 спати,
 соромицькими картинами уяву роз-
 палює.
 Молоді впершу ніч дитину зароджу-
 ють
 після шлюбного безглузлого бенкету
 п'яні.

Дитину змалку, ніжать, кутають,
ховають від сонця, вітру, морозу.
До повітря поганого звикають трудящі,
мало хто вміє правильно дихати.
Завжди стурбовані — кожна дрібниця
здається велика-велика,
втрачають міру — дурно снага невпинно
ллеться.
В каламутних сновидях проходить ніч,
або ж — лежать і заснути не можуть.

Завзяті робітники згорають завчасно —
відпочивати не вміють, про організм
забувають.
А трудящим непохитного здоров'я
треба,
багато сили —
перебудувати світ!
Пам'ятаймо ж:
медицина — не тільки лікування!
Вчимося медицини — науки про здоров'я!

сон, рушниця й оселедці

ол. ян

Голова споживчої кооперації Сидоренко звисивши з ліжка ноги, розповідав дружині сон.

— Понімаєш, Ялино, десь ніби стою я над шапликом з водою. День сонячний. Навколо мене стоять члени нашої кооперації в убранні і всі з такою пошаною до мене... Я саме збираюся виголошувати промову, але мені так здушило в горлі, аж кашлянув і плюнув у шаплик. Дивлюсь, а з плювачика получилась риба і плаває... Такі браві линки. Дай, думаю собі, зловлю оную і нехай жінка засмажить на пательні. Нагнувся, а риба як горобці: фрр... і полетіла на клуню...

— Мені теж снилося, — перебила Ялина, — ніби наша чорна курка летіла на клуню в черевиках. Воно виходить, що твій сон віщує неприємність велику, а мій — прибуток у господарстві.

— Яка там може бути неприємність?

— Коли б ти зловив ту рибу — виходить, що для тебе інтерес, а так на слъози. От побачиш!

— І що ти, дурна, тямиш?

— Сам ти дурак. І прикащик твій це каже. Сьогодні гонив наших курей і на все подвір'я: „Киш, бодай ви виздыхали з отим придуркуватим головою“!

— Що? Ну це вже дозволяє він занадто. Хлюпалка паршива! Курячий батько. Подумаєш, кури йому наші заважають...

Щодня гонить і віддиху не дає. Все боїться, щоб не підходили до його півня. Там хвастає на всю губу, що півень у нього породистий і з птахівничої виставки має похвального листа. А з наших глузує, який хазяїн, каже, юриндовий, такі й кури — тільки людям показувати на сміх!

— Сам він юриндовий і посміховище людське. Старорежимний інвалід! Злодій громадський. Чи таке видано, пошив ні з того, ні з сього у придуркуваті і кпини зводить, через півня якогось... Харашо, ми йому це припомнимо! — і не довівши до кінця Сидоренко лайку, став називати з онучами чоботи.

Настав один із тих днів для Мижиріської кооперації, коли привезли чималу бочку закордонних оселедців з підрізаними голівками.

Ця бочка з оселедцями, як звістка про військову мобілізацію облетіла бомбою скрізь по селу і пайчики вайлом повалили до крамниці.

Оселедці розкубрили. Голова спершу понюхав, а потім подумав: „стривай, падлюко, я тобі встрою... Знатимеш, як полахати моїх курей і називати мене придурком“. На цьому звернувся до прикащика:

— Відпуская тільки півкіла на книжку!

— Та як же ж він буде важити? — запитав один із покупців.

— Зважить, — відповів голова. — Це його прямий обов'язок.

— Зважимо, не турбуйтеся, — з'їронізував прикащик. — Підходь, чия черга!

Поклав на терези й перетягло. Перемінив оселедця — не дотягло.

Прикащик схилився над бочкою й почав перекидати оселедці. Голова тимчасом заскалював око:

— Не вийде.

— Ні, вийде! — Говорив прикажчик і ложив оселедці на вагу.
Знову не потягло. Голова зареготав. Прикажчик похнюпився й почав шукати підходящого оселедця.

— Не, і на цей раз не вийде.

— Ні, вийде!

Вийшло як раз.

— А що? — з'яхидничив прикажчик і витер з лоба піт.

На обличчі голови переповзла тінь.

Важили далі.

— Ні, не вийде, — провадив голова.

— Ні, вийде, — щирієз той, викладаючи клав оселедці.

Не виходило. І знову не виходило.

Голова червонів од сміху. Прикажчик зеленів од злости. Всіх покупців брала нетерплячка.

— Хіба тобі, Павле, прикажчиком бути? Гній би краще возив на поле.

Голова дужче скалив око і таки своєї:

— Ні, не вийде! Це тобі не похвальний лист за півня.

Але прикажчик уже мовчав. Він вибрав добірного оселедця і поклав на терези. Перетягло.

Голова від зловтіхи аж вигукнув:

— А що, не я...

Та прикажчик по цьому вхопив одразу оселедець і ляпнув Сидоренка по морді.

— От тобі й вийшло!

Сидоренко вчепився прикажчикові в чуба і... почалось...

Торгівлю припинили. Покупці звичайно, як покупці:

— Громадяни, не задержуйте!

— Що це за чортівня, показилися чи що?

— Розведіть їх!

— Ач, адміністрація...

— Та не бери голову за петельки, а то порвеш...

— Бий по кумполі!

— Чи вони там скоро?! Гукали ті що на дворі.

Голова з прикажчиком нічого не чули. Обидва звалилися під стойку й аж сопли...

— Та розведіть їх. Розведіть!.. Кричали і лізли за стойку.

— Не напірайте, громадяни!

— Гудзички розсипати!

— Та не лізьте всі за стойку.

— За ногу його тягни!

— Тягни дужче!!

Той, що тяг за ногу голову кооперації — полетів разом з чоботом у руках на бочку з оселедцями. Упала діжка. Упала з полиці скринька з монпасье і цукром. Розсипалось вапно і хтось вивернув посуду з гасом; все замісили ногами в одну кучу.

— Ой, пропали ж оселедці! — зойкнула якась жінчина.

Та куди там? У крамниці було не до оселедців. Усі товпились за стойку, всі кричали:

— Лий на них воду, як на собак!

— Голкою коли!

— Не торсай полицею...

— Тарілки летять!..

— Лий воду!

Врешті таки розілляли водою.

Голова обвів присутніх очима і кашлянув:

— Розходьтесь, громадяни. Оселедців продавати так що й не будемо. Раз установлено норму, а норму зважити не можна, то й відкладається до чергового засідання для з'ясування. З'ясувати треба.

Сидоренко повертався з крамниці додому сердитий, сердитий! В голові йому роїлися лихі думки, а в серці негасима помста.

Ковзь! Ноги розчіпірились, тулуб перекосився і Сидоренко полетів у баговиння.
— Оце так випила наша кооперація! — Зареготала кампанія молоді, що поспішала до кіна.

— А йдїть ви під три чорти!

І розмазуючи болото на халявах, голова кооперації зрозумів, що потрапив у рельбаце, яке вирили колективні свині.

— Тьфу! нечиста твоя сило, щоб отак розтривожитися,— ганьбив себе Сидоренко, вилізаючи з багна.— Ні, аж цього я вже не забуду прикажчикові!..

Поправив картуза і твердо поклав завтра вранці зарядити рушницю бекасинним дробом і вистрілити у... прикажчикового породистого півня.

Тільки но переступив поріг своєї хати, як уже Ялина:

— Чи ти очамрів! Подивись на себе, на кого ти похожий.

На кого та на кого...

— А морду хто тобі розписав?

— Привезли, помімаєш того... хмизу і я складав.

— І одежа на тобі порвана...

— І одежа порвалася.

— От, бач твій сон на сльози. А ти говорив, що я нічого не тямлю.

— Мало хіба снів усяких... Тобі, теж снилося...

— А ти гадаєш сон мій на лихе. Я таке ладне порося виміняла за твою рушницю.

— Ти рушницю проміняла?!

Нуда. Там такий кабанець... От, що значить, коли сниться курка в черевиках. Чого ти очі витріщив?

— Бодай тобі вже краще була риба приснилась в шаплику,— тільки й промовив на це Сидоренко, сердито пхнувши ногою кота.

А як же з оселедцями??

З оселедцями? А а-а!—я й забув.

На засіданні Правління з'ясували цю справу й ухвалили:.....

...„вивести в яму“.

проблема „форми“ як вона є в. гадзінський

Знову підноситься питання чи розв'язано в нас проблему „форми“, в розумінні:— як оформлювати художньо даний творчий задум— ідею? Тоб то, ми хочемо встановити на сучасному нашому літературному етапі розвитку (реконструкція— надбудова— реконструкція) функціональні взаємини та умовності між тим, що ідеалістична естетика називала змістом і формою, які ми спробуємо сформулювати: соціальний задум автора, а далі вже оформлений цей задум в якомусь матеріалі (камені тоні, фарбі, технічному матеріалі, і— слові та папері), тобто готовий продукт мистецького виробництва.

Ми ув'язуємо художнє оформлення в даному матеріалі (у нас слово й папір, байдуже чи рукопис автора, чи вже надрукований) з етапами економічного, культурного й побутового розвитку, і тим самим мусимо повторити тут,— з наміром пригадати читачеві,— що окремі економічні доби завжди створювали означені та цілком оригінальні продукти мистецького виробництва, як ми іноді вживаємо:— „клясичні“ твори є характеристичні лише для тієї чи іншої епохи. Отже, на переваллі від середніх до новітніх віків виступив і мусив виступити Данте Алігері зі своєю „Божеською комедією“, після французької великої революції— Дідро та енциклопедисти; „весну народів“ (1848 року) випередили романтики, тощо.

В українській літературі, що завжди розвивалася кастрована в боротьбі між польськими та російськими поневоленням і впливами, ми бачимо такі характеристичні мистецькі продукти даних епох, як, наприклад, полемічна література з XV і

XVI сторіччів, а далі знамениті та єдині, як літературно-словесні зразки тими та історичні пісні з епохи великої козацької революції.

А сучасна наша література, як готовий продукт мистецького виробництва, чи вона вже є така „клясична“, щоб можна було кинути справу про оцінку її як продукту, бо далі вже удосконалення неможливе?

І напевно кожна людина визнає, що треба робити навпаки, бо надбудова у нас літературна також недосконала, як продукти харчові Церобкоопу або черевики з Укршкітресту, хоч робимо їх на найновіших машинах.

Іншими словами, при добродушній іронії й нешкідливому глузуванні, можна сказати, що якість літературного продукту наших часів — літератури української в УСРР, не залежить од якості чорнила та американського пера в руках автора, а від чогось — із цілком іншої категорії.

Тобто: (історичні ремінісценції) оформлення мистецьке або якість літературного продукту з його соціальним задумом в українській літературі до революції мали на собі всі ті атрибути гніту, заборон, недорозвитку й кастрування, що її несло на собі господарське життя України — „романівської й габсбурської колонії“, життя її, як зрусіфікованої Малоросії, і — побут її під натиском руської та німецько-польської культури.

Ось ці причини в економічній базі, що українську літературу призвели до малоросійського етнографізму Котляревського, Квітки, до наївних концепцій Кирило-Методіївського братства, і, нарешті, до найреакційніше відсталих виявів національної обмеженості в колах української хutorянської буржуазії та інтелігенції. Характеристичне, що наяскравіше висловили волю до визволення України (соціального й побутового), власне не Куліш, Костомаров або Огоновський, але навпаки — Шевченко і Франко, представники експлуатованих соціально й національно верств України. І водночас цей сам Шевченко був найяскравіший виразник „формальної“ революції з першої половини 19-го сторіччя, в розумінні якості свого мистецького продукту.

З цих, досить побіжно намічених зауважень і думок видно наявно, що форма це є абстракт ідеалістичної естетики, а ми маємо справу з мистецьким продуктом. Тоб то треба наше питання ставити не абстрактно: — „форма як вона є“, але: — посільки задовольняє даний мистецький продукт — від Г. Михайличенка до останніх наших прозаїків, від В. Чумака до Влизька й Бажана — замовлення епохи, або

чи: — літературний продукт, є настільки досконалий, що дозволяє говорити нам про розквіт,

чи: — не є може такий стан, що темпи удосконалення літературного продукту далеко залишаються позаду проти темпів економічного розвитку?

Наївно та шкідливо сміливо було б стверджувати, що відносно досконалості літературного продукту в нас немає прогресу. Прогрес, і надзвичайно великий, є зумовлений революцією й перемогою пролетаріату. І лише хвора на голову людина могла би міркувати інакше. Але спробуймо справу поставити так: —

Чи є в українській, а то, навіть і в руській літературі, твори, що були б для нашої революції та її доби чимсь таким, як у свій час твори Данте, або навіть твори Шевченка й Франка?

Тут ми з сумом примушені констатувати, що такого ще нема, що „Тихий Дон“ і „Народження героя“ надзвичайно далеко стоять від цієї досконалості продукту, як для своєї класи писав Толстой, як це маємо в „Войні й мирі“, „Каре-ніній“, тощо; що таким же чином і український роман не вийшов ще поза масштаби тієї досконалості, що її дійшли — Коцюбинський, Франко й Мирний, що пролетарська поезія хоч у В. Чумакові найшла свого першого піонера далі досконалості — продукту масштабу Семенка, Влизька, Бажана не вийшла. Наші поети й прозаїки у велетенській частині лише „фіксували“ певні факти й події, процеси, в яких перепліталися ці факти й події, а ще рідше, можна сказати майже ніде, давали соціальну аналізу, і чи не ніколи, — перспективи! Ті перспективи, що витікали б із цієї ж соціальної аналізи.

Де причини такої „формальної“ відсталості сказали б колишні формалісти. Їх — ці причини — можна було розуміти перед революцією, але що їх ми не хочемо розуміти за революції, коли впав старий режим і українське слово завоювало не лише право називатись офіційно українським, але що більше стало

словом — мовою тридцятьмільйонної держави — УСРР, і що далі — на всій території Радянського Союзу.

Звісно що кляту спадщину — дореволюційної обмеженості, провінційності, хиткості й неясності національно-культурних устремлінь, — не ліквідувала зразу, з одного удару, революція. Ми є свідки таких фактів, коли наша сучасна літературна продукція дає зразки надзвичайної архаїчності, не то лише одсталості продукту. Візьмемо так відомі приклади, яскраві приклади:

романи наші, поза нечисленними винятками, як „Інтелігент“, частково „Майстер корабля“, і ще одна, дві назви не пішли уперед, щодо своєї технічної якості, від тих досягнень, що їх досягнув роман український чи не в „Боа констрікторі“ або „Хіба ревуть воли“. Бо чи ж можна вище за ці твори ставити „Визволення“, „Чорне озеро“ навіть „Міжгір'я“, „Кучеряві дні“, ба навіть „Крила“? Хіба лише тим, що вони написані сьогодні, невчора, у розумінні діб, і що сучасність пролетарської диктатури та революційна діяльність все ж таки мусіли вплинути на технічні (авторські) здатності. Вони ж бо ставлять перед авторами складні й невідступні соціальні замовлення.

Ще катастрофічніше з драмою! Драма була завжди вузьким місцем української літератури. Винниченко підняв трохи низький рівень української драми. А водночас, сьогодні ми наявно маємо такий стан, що наші драматурги, поскільки можна вживати цього виразу, як М. Куліш, І. Микитенко, Мамонтів, технічно плетуться у хвості Винниченкової техніки.

Низький, надзвичайно низький, артистичний рівень наших „найдосконаліших“ літературних продуктів!

Одні причини цього стану ми подали. Але це цілком не задовольняє, ще менше заспокоює! Як же ж так? Виходить — революція, зі своєю глибокою переоцінкою всіх вартостей, — не могла нещадно ліквідувати клятої спадщини дореволюційної доби? Правда наша революція відкидала зі спадщини минулого все, що мало буржуазне коріння, все, що мало характер буржуазно-націоналістичний, з погляду пролетаріату — реакційний. Але техніку від буржуазії від її науки й досвіду — беремо? Беремо!

То ж перед нашими письменниками всіх літературних груп і організацій ребром стає питання оформлювати свої художні задуми краще ніж це було у попередніх етапах української літератури. Художніми масштабами Винниченка в драмі далеко не поїдемо!

Художніми масштабами дореволюційної прози і цими „досягненнями“, що їх ми маємо вже, далеко не поїдемо. „У Степах“ Божка — гірше за Нечуя й Мирного. „Визволення“ — Копиленка слабше за Кобилянську, „Міжгір'я“ й „Кучеряві дні“ — куди їм до „Боа констріктор“ і „Борислав сміється“, беручи їх досконалість з відповідними історичними корегатами...

І найважче говорити про поезію. Тут ми маємо такий консерватизм практики, так мало шукань, так невидно досконалості, нової досконалості продукту — пролетарського, що справді Влизько й Бажан — чи не молоді герої нового прогресу. Можна сказати, що технічне оформлення поем у Олеся й Вороного незрівняно вище стояло, ніж у творах одноманітного, аж до зануди, В. Сосюри в дешевій оригінальності та мнимим багатстві образів у Поліщука Валеряна, і навіть в оспяного Тичинівського генія, досить скромного й надзвичайно середнього.

Так і є! Це факти безперечні. А молодше покоління не дало крім Влизька й Бажана жодного поета, що шукав би нових технічних оформлень для своїх задумів художніх.

Тобто ми повинні констатувати таке:

Щодо техніки літературних оформлень у нас надзвичайний консерватизм. Формалісти сказали б: „у нас немає боротьби за форму“. Ми говоримо: — у нас техніка літературного оформлення соціально-художнього задуму надзвичайно стародавня, консервативна й одстала!

Тобто констатуємо розрив-ножиці між:

1) соціально-худ. задумом (пролетарським), і вже,

● Редакція вважає, що автор дещо переоцінює творчість Бажана й не бачить безперечного зросту й висування у перші ряди таких поетів, як Скуба, Первомайський, Мало-вічко. Ред.

2) викиненим художнім продуктом.

В літературі, як ідеології, ми маємо ще часто такий стан, що задум був не наш, з нашого погляду антисоціальний, і продукт виходить такий, що сам автор його нищить, як було з „Вальдшнепами“. А про них контрреволюція українська говорила: — Ах як написано талановито! Геніяльно!..

Пролетаріят осудив. Буржуазна інтелігенція хвалила. Таким чином, маємо, немов два поняття й розуміння так задуму авторського як і готового вже літературного продукту.

Тобто дві соціальні критерії для одного й того самого літературного твору.

І тут треба пригадати основний закон діалектики, що якоїсь абсолютної вартості немає, а вартість предмету, отже і літературного продукту, постає тільки й тільки за суспільних взаємин, тобто підчас руху клас у нетрах суспільства.

Через те була така колосальна теоретична плутанина, щодо „змісту й форми“ в естетиці, і до недавня ще в нас у соціології мистецтва, і тому ще й сьогодні, ми — щоб ударити в старі традиції, назвали статтю „Питання „форми“ як вона є“. А справа не у формі, а навпаки, в тому, щоб авторський задум, зокрема пролетарського письменника був упершу чергу скерований на його клясу, на процеси його кляси, на її змагання й перемоги, одним словом на життя й боротьбу пролетаріату. Щодо технічного оформлення цього задуму — треба, щоб письменники наші на підставі ґрунтового знання досягнень минулого, пішли нарешті оригінальними стежками, ламаючи старі штампи.

Ось чому підчас революції потрібна була деструкція — там, де багато письменників політиканську халтуру хотіли вважати за останнє слово пролетарської літератури.

Деструкція була лише етапом у боротьбі за нову техніку словного оформлення. Вона й сьогодні ще потрібна, — там, де заховані симпатії старих стежок тягнуть нашу пролетарську літературу на рейки правоопортуністичного лінівства і — значить — кепської якості продукту, там де немає в літературі соціального змагання, критики й самокритики, а їх заступає казенне задоволення собою вожаків організацій, кругова порука і безпринципова групова хвальба членів одної групи, і нещадна лайка на інші групи, яка доходить іноді до анекдотичних обвинувачень у фашизмі, націоналізмі, антисемітизмі, тощо.

Що голосніше собака гавкає, легше спізнати, що це собака, а не осел або цап!..

Висновки наші надзвичайно прості та ясні:

1) Без великих гасел, теорій, істеричних скриків і наївного оп'яніння — різко поставити питання якості літературного оформлення соціально-художнього задуму. Погано коли пролетарські письменники у наш час одягають штани й жилетку Нечуя-Левицького, роматичного капелюха Олеса або Вороного, або — крокують псевдодраматургами в подертих Винниченкових драматичних чоботях. З такої штуки може вийти літературний маскарад...

2) Розігнано-селянський читач вимагає, щоб літературний продукт, що його він має споживати був добре зварений, як слід посолений або поцукрований, і щоб залишив не катар шлунка, а навпаки — піднятий настрій соціальної моці й бажання дальшої боротьби. Початки такого продукту є, проте дуже нечисленні. Коли таким темпом ростимо, щодо якості технічно-художнього оформлення, то ми рік за роком будемо зривати літературний промфінплян, і таким чином на кінці п'ятирічки, не менше як кіно сьогодні залишимося у хвості економічно-культурного росту.

3) Упершу чергу, ми, футуристи колишні, й колишні, комункультівці маємо право робити алярм у цій справі, бо ж без жодної самохвальби, при наших удачах і помилках (хто їх не робить, коли думає, шукає і творить?) ми завжди боролися за нове технічне оформлення, відповідне до класових вимог доби. На шляху цієї боротьби, заперечуючи буржуазне мистецтво, ми дійшли до апріорного твердження про заперечування мистецтва в цілому. І далі виправили цю помилку, зрозумівши, що пролетаріат і переможна соціалістична революція несе нові гасла для мистецтва, ставить перед

ВИСТАВКА

ПРЕСА

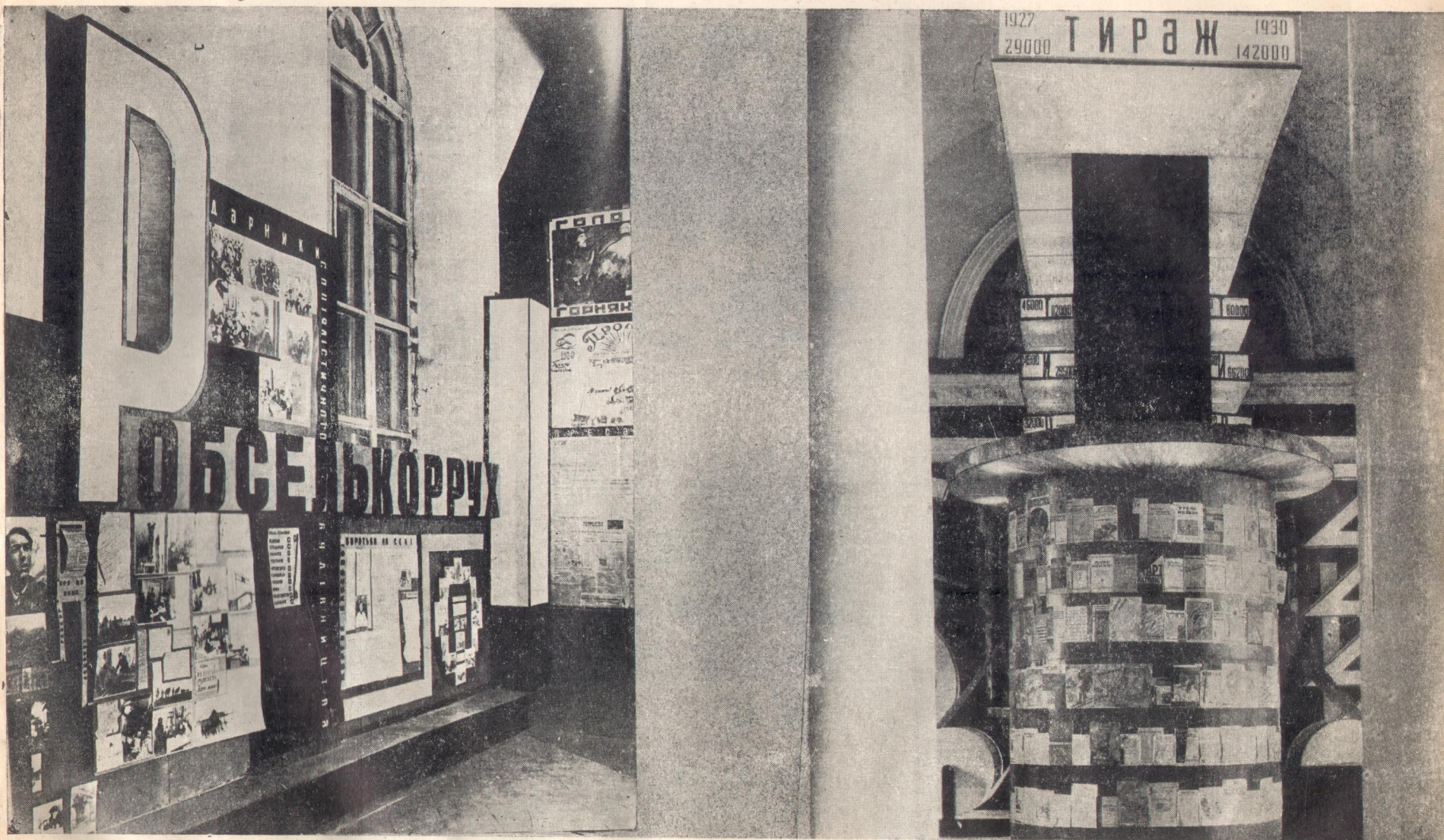
У С Р Р

У СОЦІАЛІСТИЧНОМУ
БУДІВНИЦТВІ
ПРИСВЯЧЕНА ХІ З'ІЗДОВІ КП(С)У

ВИБІС „ЧЕРВОНОГО ВЧИТЕЛЯ“, ВУЛ. ВІЛЬНИЙ АКАДЕМІ, 31. ТЕЛ. 70-62
ВІДКРИТА ЩОДНЯ 11-2, 5-10. ВХІД ВІЛЬНИЙ
ЗАБІС ЕКСКУРСІВ ТЕЛЕФОН 70-62

ОФОРМЛЕННЯ
ВИСТАВКИ
В. СТРАХОВА

1. Виставка преси УСРР. Оформлення худ. СТРАХОВА

мистецтвом узагалі, і перед літературою зокрема, завдання бути за знаряддя в руках пролетаріату на фронті сучасних нещадних класових боїв за перетворення капіталістичного варварства на комуністичну культуру.

Давно вже це було, як ми били Єфремова й Сріблянського, коли нас не визнавав увесь хуторянсько-київський літературний загін реакціонерів? Давно це було, коли рука в руку з першими хоробрими у журналі „Мистецтво“ ми пробивали перші стежки українським письменникам до пролетаріату. І давно вже, як боролися нещадно проти хвильовистів?

Сьогодні, як видно, боротьба триває далі. Хвильовистська літературна реакція боїться реконструкції в художньому оформленні соціально-літературних задумів. Малоросійський консерватизм героїв од пера з „Пролітфронту“ люто оскалює зуби, кидаючи провокаційні закиди лівому фронтові мистецтва. Він, бо — Пролітфронт історично тремтить перед реконструкцією в літературі, а вона — ця реконструкція, власне і є не що інше як боротьба за нове, не трафаретне, не стародавнє технічне оформлення соціальних задумів. Отже — питання „форми“ як вона є, є не що інше як реконструкція технічних оформлень. Це ліквідація технічних проривів і ліквідація іноді — ганебної технічної одсталості.

Ми викидаємо гасло: — Пролетарські соціальні задуми на новий ступінь технічних оформлень!

Це і є проблема якості в пролетарській літературі.

на нецікаву тему

(про творчість ол. копиленка) Чи слід говорити про кваліфікованість декого, хто претендує називатись „справжнім письменником“, а не графоманом, коли на першій же сторінці нового роману, одного з „справжніх“ письменників ще в надто претензійному епіграфі надibuеш на невірному перекладений з французької текст Макіявелі (слід перекладати: „і сподіваєтесь“ (et pretendez,) перекладено „не сподівайтесь“)?

Чи слід вважати, напр., Ол. Копиленка за кваліфікованого майстра, коли на першій же сторінці нового роману „Визволення“ надibuємо мінімум на дві стилістичні безграмотності (люди „ворушилися — нагадуючи рибу“, а на 10 рядків нижче описується, як люди повертаються, нагадуючи, як „повертає човен на однім місці, здавлений одягом бортів“ — поперше, виправданий образ вимагає, щоб люди були прирівняні або до риби, або до човна; подруге: човен ввесь складено з бортів, човен без них — це дірка від бублика, отже говорити, що човен „здавлено одягом бортів“ це все одно що говорити про бублик, з усіх боків здавлений одягом тіста)? Чи слід цікавитися таким майстром?

Безперечно — так. Слід цікавитися, не як мистецьким явищем, а зовсім з інших причин:

1) „Визволення“ видано великим тиражем 5.000 (Літературний Ярмарок) + 10.000 (окреме видання), за максимально здешевленою ціною, отже вжито заходів до його якнайбільшого поширення.

2) „Визволення“ трактує вельми актуальні проблеми сучасності, отже є й фактор, що впливатиме відповідним чином на десятки тисяч читачів одразу.

Ці два міркування примушують нас проаналізувати й „нецікаву тему“ — роман „Визволення“ Ол. Копиленка.

Як виявляється, роман „Визволення“ настільки незвичайний своїм стилем, що доводиться навіть розламати звичайні схеми критичної статті й, як попередній, запровадити цілий розділ під назвою „Майстер слова Ол. Копиленко“. Хай не обвинувачують тут нас у формалізмі: справа в тому, що серед звичних стилістичних компонентів роману „Визволення“, ми надibuємо на такий вельми істотний, як стилева неписьменність.

Підчас нашої аналізи А. Любченка, О. Вишні, М. Куліша не можна сказати, щоб ми натрапили на перли мистецької техніки, але там були принаймні